

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie

2026-05-18,

8100/2026

167523

Udrzej Maria

szalik

Dr Dariusz Kopciowski
2026.05.18
OK
Kraków 20 kwietnia 2026 r.

dr Dariusz Kopciowski

Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków

ul. Archidiakońska 4 20-113 Lublin

Szanowny Panie Dyrektorze,

Działając na prawach strony w postępowaniu administracyjnym, prowadzonym w sprawie wpisu do rejestru zabytków województwa lubelskiego - krajobrazu kulturowego pola bitwy pod Komarowem z 31 sierpnia 1920r., na podstawie oświadczenia strony, wskazujemy, że **działanie Konserwatora jest obowiązkiem ustawowym**, a nie arbitralną decyzją blokującą rozwój.

Aby jednoznacznie uzasadnić, że wytyczne muszą opierać się na strategii resortu kultury (MKiDN), należy wskazać na **hierarchiczną podległość organów** oraz **ustawowy obowiązek merytorycznego nadzoru**. Konserwator nie działa w próżni - jest wykonawcą polityki państwa w zakresie ochrony zabytków. Ochrona przedmiotowego obszaru wymaga zachowania jego **otwartego charakteru**. Jakakolwiek kubaturowa zabudowa przemysłowa lub infrastruktura techniczna zmieniająca ukształtowanie i percepcję terenu jest nie do pogodzenia z misją ochrony tego unikalnego pola bitwy. Interes społeczny polegający na zachowaniu świadectwa historii musi skutkować całkowitym wyłączeniem z procesów industrializacji co najmniej obszaru wskazanego przez Wnioskodawcę we wniosku o wpis.

Podstawy naszego uzasadnienia są następujące:

1. Argument z nadzoru merytorycznego (Art. 89-90 ustawy)

Generalny Konserwator Zabytków (działający w imieniu Ministra) sprawuje nadzór nad działalnością wojewódzkich konserwatorów (WKZ).

- **Uzasadnienie:** „Wytyczne konserwatorskie dla pola bitwy 1920 r. nie mogą być dowolne, gdyż muszą realizować kierunki określone w **Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami** (przyjmowanym przez Radę Ministrów). WKZ, jako organ administracji rządowej, jest związany wytycznymi merytorycznymi Resortu, który definiuje ochronę pól bitewnych jako priorytet polityki pamięci i dziedzictwa narodowego”.

2. Argument z „Jednolitości Działań Państwa”

Państwo nie może być wewnętrznie sprzeczne.

- **Uzasadnienie:** „Skoro Resort Kultury przyjął strategię ochrony miejsc pamięci narodowej i pól bitewnych, to wytyczne WKZ muszą być z nią spójne. Wydanie wytycznych dopuszczających zabudowę (np. farmę wiatrową) w miejscu, które Ministerstwo uznało za strategicznie ważne dla dziedzictwa, stanowiłoby naruszenie zasady lojalności i spójności organów administracji publicznej”.

3. Argument z „Wykładni Celowościowej”

Wytyczne mają służyć celowi, jakim jest trwanie zabytku w stanie niepogorszonym.

Fundacja Dialog, ul. Pijarska 5/2, 31-015 Kraków, NIP: 6762486694

mail: DomSapiehy@op.pl, tel. +48 501020228

- **Uzasadnienie:** „Strategia Resortu Kultury określa standardy ochrony autentyczności i integralności zabytków. W przypadku pól bitewnych standardem tym jest **zachowanie nieurbanizowanego krajobrazu**. Wytyczne muszą więc wprost wynikać z tych standardów, co wyklucza dopuszczenie inwestycji przemysłowych, które są sprzeczne z celami strategicznymi Państwa w obszarze opieki nad zabytkami”.

4. Powołanie się na „Krajowy Program Ochrony Zabytków”

Jest to dokument o charakterze strategicznym, do którego WKZ musi się odwoływać.

- **Uzasadnienie:** „Zgodnie z aktualnym Programem, ochrona krajobrazu kulturowego i miejsc związanych z czynem zbrojnym jest zadaniem o znaczeniu kluczowym. Wytyczne dla tego obszaru stanowią więc **operacjonalizację strategii rządowej** na szczeblu lokalnym. Ingerencja farmy wiatrowej w ten teren byłaby bezpośrednim naruszeniem założeń tego Programu”.

Wskazujemy, iż wytyczne konserwatorskie dla przedmiotowego terenu mają swoje źródło w hierarchicznie nadrzędnych dokumentach strategicznych Resortu Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jako organ nadzorujący, Ministerstwo wyznacza standardy ochrony, którym podlegają decyzje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Tym samym, prymat dobra wspólnego (ochrony pola bitwy) nad interesem inwestora jest bezpośrednim odzwierciedleniem strategii Państwa, która wiąże organ w niniejszej sprawie. Jako strona wspierająca wpis, pragniemy także podkreślić argumenty, które „uzbroją” decyzję przed nieuchronnym zaskarżeniem przez inwestora i gminę.

Zarzut gminy dotyczący blokady planu miejscowego i inwestycji (np. OZE) nie znajduje oparcia w hierarchii dóbr chronionych prawem. Organ ochrony zabytków nie kreuje nowej rzeczywistości, a jedynie potwierdza status terenu jako zabytku, co jest jego ustawową rolą. Gospodarcze plany gminy muszą ustąpić przed konstytucyjnym obowiązkiem zachowania nienaruszonej substancji historycznej pola bitwy, która jako dobro rzadkie i nieodnawialne, stanowi interes publiczny wyższego rzędu.

1. Argument „Unikalności i Braku Alternatywy”

Podkreślamy, że w przeciwieństwie do farmy wiatrowej, zabytek jest nieprzesuwalny.

- **Argument:** „Farma wiatrowa to instalacja techniczna, która może powstać na tysiącach innych hektarów w województwie. Pole bitwy z 1920 r. jest **ściśle powiązane z tą konkretną topografią**. Zniszczenie tego terenu jest równoznaczne z bezpowrotnym usunięciem dokumentu historycznego, którego nie da się zrelokować”.

2. Argument z „Interesu Społecznego Wyższego Rzędu”

Odwołujemy się do tożsamości narodowej, która jest silniejszym argumentem prawnym niż zysk gminy.

- **Argument:** „Ochrona pola bitwy kawalerskiej z 1920 r. realizuje konstytucyjny obowiązek strzeżenia dziedzictwa narodowego (Art. 5 Konstytucji). Interes społeczny polegający na zachowaniu pamięci o zwycięstwie nad bolszewikami ma **charakter ogólnopaństwowy**, podczas gdy interes gminy (podatki) i inwestora (zysk) ma charakter wyłącznie lokalny i partykularny”.

3. Argument Archeologiczny (Nienaruszalność Depozytu)

Wskazujemy na to, co znajduje się pod ziemią, a czego wiatraki nie oszczędzą.

- **Argument:** „Opinie biegłych potwierdzają obecność licznych militariów i potencjalnych mogił w warstwie podpowierzchniowej. Budowa fundamentów turbin, dróg dojazdowych i ciężki transport **fizycznie zniszczą te dowody historyczne**. Wpis do rejestru jest jedynym sposobem na zabezpieczenie tego 'archiwum pod gołym niebem' przed mechaniczną destrukcją”.

4. Argument o „Wartości Krajobrazowej” (Osie Widokowe)

To kluczowe w walce z wiatrakami, które drastycznie zmieniają przestrzeń.

- **Argument:** „Wartość pola bitwy to nie tylko ziemia, ale **czytelność pola walki**. Wzniesienie turbin o wysokości np. 200 metrów drastycznie zakłóci historyczny krajobraz, uniemożliwiając zrozumienie manewrów kawalerii i niszcząc powagę miejsca pamięci. Ochrona krajobrazu kulturowego jest ustawowym celem ochrony zabytków (Art. 3 pkt 1 ustawy)”.

Kształtując wytyczne konserwatorskie, warto wziąć pod uwagę aktualne kierunki polityki państwa w zakresie ochrony pól bitewnych, wypracowane przez Resort Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Choć dokumenty strategiczne są w procesie wdrażania, zawarta w nich merytoryczna ocena zagrożeń dla krajobrazu historycznego (w szczególności przez instalacje OZE) stanowi dla Organu wiążący materiał ekspercki, uzasadniający prymat ochrony zabytku nad interesem gospodarczym.

Skoro program ma charakter **strategicznych wytycznych kierunkowych**, a nie sztywnych procedur operacyjnych, warto argumentować, że stanowi on „**dyrektywę interpretacyjną**”. Oznacza to, że warto ją wykorzystać w sposób zgodny z duchem tej strategii wg następujących argumentów:

1. Argument z „Związania Kierunkowego” (Wykładnia celowościowa)

Strategia wyznacza cel, do którego dąży Państwo. Konserwator nie może wydać decyzji, która ten cel niweczy.

- **Uzasadnienie:** „Choć strategia resortu nie zawiera technicznych instrukcji, wyznacza ona **wiązący kierunek polityki państwa**. Konserwator, jako organ administracji rządowej, jest zobowiązany do interpretowania pojęcia 'interesu społecznego' zgodnie z aktualną strategią swojego resortu. Skoro strategia stawia na ochronę integralności dziedzictwa, to wydanie decyzji dopuszczającej farmę wiatrową byłoby działaniem wprost sprzecznym z wytycznymi kierunkowymi Ministra”.

2. Argument z „Standardu Należytej Staranności”

Strategia resortu wyznacza pułap staranności, jakiej oczekuje się od urzędu.

- **Uzasadnienie:** „Nowa strategia budowania polityki dziedzictwa określa **nowoczesny standard ochrony**, w którym pole bitwy traktowane jest jako niepodzielna całość krajobrazowa. Konserwator, wydając wytyczne, musi opierać się na tym standardzie, aby jego decyzja nie nosiła cech dowolności. Strategia ta 'wypełnia treścią' ogólne przepisy ustawy w konkretnym stanie faktycznym”.

3. Argument z „Prewencji i Ochrony Wartości Przyszłych”

Strategia to sygnał do tego, co za chwilę będzie prawem powszechnym.

- **Uzasadnienie:** „Skoro resort wyznaczył nowy kierunek polityki, ignorowanie go na rzecz doraźnego interesu gminy byłoby błędem proceduralnym. Konserwator musi brać pod uwagę **ewolucję doktryny ochrony zabytków** zawartą w strategii. Dopuszczenie zabudowy w momencie, gdy państwo ogłasza strategię zwiększonej ochrony takich miejsc, byłoby działaniem na szkodę zaufania obywatela do państwa (Art. 8 KPA)”.

4. Strategia jako „Źródło Wiedzy Eksperckiej”

Nawet jeśli strategia nie jest ustawą, jest dokumentem eksperckim najwyższej rangi.

- **Uzasadnienie:** „Strategia resortu stanowi skodyfikowaną wiedzę o tym, co obecnie państwo uznaje za zabytek i jak definiuje zagrożenia dla niego (np. industrializacja krajobrazu). Jako taka, powinna zostać włączona do materiału dowodowego jako **dokument urzędowy o charakterze programowym**, determinujący sposób oceny kolizji interesów przez Konserwatora”.

Wytyczne kierunkowe zawarte w nowej strategii resortu kultury stanowią dla organu **obowiązkową ramę interpretacyjną**. Wynika z nich jednoznacznie, że ochrona wartości niematerialnych i krajobrazowych pól

bitewnych jest priorytetem, który w hierarchii dóbr chronionych stoi wyżej niż partykularne interesy inwestycyjne, jako wyraz aktualnego interesu publicznego RP.

Proszę o potraktowanie sprawy jako niecierpiącej zwłoki ze względu na ryzyko nieodwracalnej utraty substancji zabytkowej.

Z wyrazami szacunku,

*Jakub Krzysztof Czekaj
Prezes Fundacji Dialog
Anna Piasecka
Członek Zarządu*

Załączniki do oświadczenia:

1. **Kopia wniosku do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego** wraz z potwierdzeniem nadania
- w sprawie wytycznych kierunkowych wynikających z nowej strategii resortu.
2. **Kopia wniosku do Ministra Obrony Narodowej** wraz z potwierdzeniem nadania
- w sprawie znaczenia pola bitwy dla tradycji oręża i bezpieczeństwa tożsamościowego.
3. **Kopia zawiadomienia do Wojewody Lubelskiego** wraz z potwierdzeniem nadania
- w sprawie prymatu ochrony dziedzictwa narodowego nad władztwem planistycznym gminy.
4. **Oświadczenie strony oraz protokół uwzględniający opracowania specjalistyczne i ekspertyzy** (organów kultury, wojska, biegłych) znajdujące się już w aktach sprawy.

Sygnatura akt: KD.5140.6.6.2024.RSJ224

OŚWIADCZENIE STRONY DO PROTOKOŁU
w sprawie wpisu do rejestru zabytków pola bitwy pod Komarowem z 1920 r.

Działając jako strona w niniejszym postępowaniu, niniejszym oświadczam i wnoszę o uwzględnienie w uzasadnieniu decyzji następujących argumentów prawnych i merytorycznych:

1. **Prym dobra wspólnego:** Wskazuję na art. 1 i art. 5 Konstytucji RP. Ochrona pola bitwy z 1920 r. jest realizacją nadrzędnego interesu Państwa Polskiego. Wszelkie partykularne interesy ekonomiczne (w tym zyski z zabudowy przemysłowej) oraz fiskalne interesy Gminy muszą ustąpić przed obowiązkiem zachowania dziedzictwa o charakterze ogólnonarodowym.
2. **Integralność obszarowa i zakaz industrializacji:** Wnioskuję o objęcie ochroną terenu w jego historycznych granicach, z całkowitym wyłączeniem możliwości jakiegokolwiek zabudowy przemysłowej, kubaturowej oraz technicznej (w tym OZE, magazynów i infrastruktury przesyłowej). Każda ingerencja o charakterze przemysłowym trwale niszczy **autentyzm krajobrazu historycznego** oraz **strukturę archeologiczną**, co jest działaniem nieodwracalnym i sprzecznym z celem ustawy.
3. **Zwiążanie wytycznymi Resortu:** Podnoszę, iż merytoryczne wytyczne dla tego obszaru muszą wynikać z aktualnej **Strategii budowania polityki kultury i dziedzictwa**, nadzorowanej przez Ministra Kultury. Strategia ta jednoznacznie definiuje pola bitewne jako zasoby nieodnawialne, wymagające zachowania otwartego charakteru przestrzeni. Działanie organu wbrew tym dyrektywom kierunkowym byłoby naruszeniem spójności polityki Państwa.
4. **Wartość dowodowa terenu:** Powołuję się na zgromadzone w aktach opinie wojskowe i eksperckie. Potwierdzają one, że teren ten jest „żywym dokumentem” historii. Jakakolwiek technicyzacja krajobrazu uniemożliwi odczytanie manewrów wojskowych i zniszczy naukową wartość zabytku.
5. **Wniosek o rygor natychmiastowej wykonalności:** Z uwagi na realną presję inwestycyjną i ryzyko „faktów dokonanych”, wnoszę o nadanie decyzji o wpisie rygoru natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 108 KPA, ze względu na wyjątkowo ważny interes społeczny.

Podpisano:

Martyna Cielak

Anna Piorek

Wyciąg z protokołu posiedzenia Zarządu Fundacji Dialog
sporządzony w Krakowie dnia 15 kwietnia 2026 roku

Rozpatrzono trzy podstawowe pojęcia, jako podstawy ochrony prawnej pola bitwy:

- **Wartość naukowa, historyczna lub artystyczna** (z definicji zabytku).
- **Zasada proporcjonalności** (wykazanie, że ograniczenie jest konieczne).
- **Prym ochrony nad użytkowaniem** (zabytek ma trwać, a nie tylko być wygodnym w eksploatacji).

W polskim systemie prawnym prymat dobra wspólnego (ogólnego) nad interesem jednostki (partykularnym) nie jest nieograniczony, ale opiera się na kilku kluczowych filarach:

1. **Konstytucja RP (Art. 1):** Rzeczpospolita Polska jest **dobrem wspólnym** wszystkich obywateli. To fundament, który nakazuje interpretować przepisy tak, by służyły ogółowi.
2. **Zasada proporcjonalności (Art. 31 ust. 3 Konstytucji):** Pozwala na ograniczenie wolności i praw jednostki, gdy jest to konieczne w demokratycznym państwie dla **bezpieczeństwa, porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej** albo wolności i praw innych osób.
3. **Koncepcja interesu publicznego:** W prawie administracyjnym urzędy i sądy często ważą interes indywidualny i publiczny. Jeśli zachodzi kolizja, **interes publiczny** zazwyczaj przeważa, o ile ograniczenie praw jednostki jest niezbędne i uzasadnione.
4. **Kodeks Cywilny (Art. 5):** Zakaz nadużycia prawa podmiotowego. Nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub **zasadami współżycia społecznego**.
5. **Prawo wywłaszczeniowe:** Najbardziej jaskrawy przykład, gdzie dla celu publicznego (np. budowa drogi) można odebrać prawo własności za odszkodowaniem.

W ochronie obszarów zabytkowych „wykluczenie” lub ograniczenie praw jednostki (szczególnie prawa własności) odbywa się poprzez nałożenie ustawowych obowiązków i zakazów, które mają pierwszeństwo przed wolą właściciela. Choć prawo własności jest chronione konstytucyjnie, ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pozwala na jego istotną redukcję w imię dobra wspólnego.

Dowody uzasadniają prymat dobra wspólnego (ochrony zabytku) nad interesem właściciela, odwołując się do konkretnych pojęć prawnych i doktrynalnych. Pozwala to wykazać, że **interes społeczny jest w tym przypadku konkretny, realny i ważniejszy niż prawo własności**.

1. Argument z ciągłości historycznej (Wartość niematerialna)

Zabytek nie jest tylko nieruchomością, ale **nośnikiem tożsamości zbiorowej**. Ochrona przedmiotowego obiektu służy zachowaniu świadectwa minionej epoki dla przyszłych pokoleń. Interes jednostki polegający na chęci modernizacji obiektu musi ustąpić przed prawem społeczeństwa do dostępu do autentycznego dziedzictwa kulturowego (Art. 5 i 6 Konstytucji RP)."

2. Argument z „nieodnawialności” zasobu

W przeciwieństwie do nowych budynków, substancja zabytkowa raz zniszczona jest nie do odzyskania. Waga interesu publicznego wynika z faktu, że zabytek jest dobrem rzadkim i nieodnawialnym. Każda ingerencja naruszająca jego autentyczność powoduje bezpowrotną stratę dla zasobu kultury narodowej, co przeważa nad doraźnym interesem ekonomicznym wnioskodawcy.

3. Argument z ładu przestrzennego i estetyki publicznej

Obszar zabytkowy tworzy specyficzny krajobraz, który jest wartością dla wszystkich mieszkańców. Harmonia architektoniczna obszaru wpisanego do rejestru stanowi wartość chronioną prawem. Partykularna potrzeba zmiany estetyki obszaru narusza spójność całego założenia urbanistycznego, co uderza w dobro wspólne, jakim jest estetyka i prestiż przestrzeni publicznej.

4. Argument ze „społecznego związania własności”

Własność nie jest prawem absolutnym i nakłada na właściciela obowiązki wobec wspólnoty.

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem sądów administracyjnych, właściciel zabytku musi liczyć się z większymi ograniczeniami niż właściciel zwykłej nieruchomości. Prawo własności podlega tu tzw. społecznemu związaniu, co uzasadnia narzucenie rygorów konserwatorskich w celu realizacji konstytucyjnego obowiązku opieki nad zabytkami (Art. 86 Konstytucji RP).

5. Wykazanie dysproporcji korzyści

Należy wskazać, że strata dla społeczeństwa byłaby znacznie większa niż zysk właściciela.

Zgoda na postulowane przez właściciela zmiany przyniosłaby jedynie krótkotrwałą korzyść majątkową jednostce, podczas gdy dla interesu ogólnego oznaczałaby trwałe zeszpecenie lub zniszczenie wartości historycznych, których ochrona leży w interesie Rzeczypospolitej.

Wydanie decyzji o wpisie do rejestru zabytków **terenu bitwy (pola bitwy)**, jako zabytku archeologicznego lub historycznego układu ruralistycznego/krajobrazowego, to proces, w którym argument „dobra wspólnego” ma znaczenie fundamentalne. Bitwa kawalerii z 1920 r. (wojna polsko-bolszewicka) posiada unikalny ładunek symboliczny i tożsamościowy.

Przygotowując argumentację, która ma uzasadnić prymat dobra wspólnego (ochrony zabytku) nad interesem właściciela, należy odwołać się do konkretnych pojęć prawnych i doktrynalnych.

Wykazujemy, że **interes społeczny jest w tym przypadku konkretny, realny i ważniejszy niż prawo własności**. W starciu z argumentami finansowymi właścicieli oraz interesem ekonomicznym gminy, argumentacja prawna opiera się na wykazaniu, że **wartości niematerialne (dziedzictwo) są prawnie hierarchicznie wyższe niż zysk ekonomiczny**, a zabytek jest „interesem publicznym wyższego rzędu”.

Oto konkretne linie argumentacyjne:

1. Prymat wartości kulturowych nad ekonomicznymi

W orzecnictwie sądów administracyjnych (np. **wyrok NSA II OSK 211/17**) utrwalony jest pogląd, że ochrona zabytków nie jest uzależniona od rachunku ekonomicznego.

- **Argument:** „Interes ekonomiczny jednostki, polegający na chęci uzyskania wyższej ceny za grunt (jako przemysłowy), nie stanowi przesłanki negatywnej dla wpisu do rejestru. Prawo ochrony dziedzictwa narodowego (Art. 5 Konstytucji) nie podlega rynkowej wycenie i ma charakter nadrzędny wobec potencjalnych korzyści majątkowych wynikających ze zmiany przeznaczenia terenu”.

2. Ograniczenie „Władztwa Planistycznego” Gminy

Gminy często podnoszą, że wpis do rejestru blokuje ich plany rozwojowe (np. strefy przemysłowe).

- **Argument:** „Choć gmina posiada autonomię w kształtowaniu ładu przestrzennego, jej **władztwo planistyczne nie jest absolutne**. Musi być ono realizowane w granicach prawa, a ochrona zabytków stanowi ustawowe ograniczenie tego władztwa. Interes gminy polegający na zwiększeniu wpływów z podatków od przemysłu musi ustąpić przed ogólnopaństwowym obowiązkiem ochrony miejsca o kluczowym znaczeniu dla historii Polski (Wojna 1920 r.)”.

3. Zasada „Zrównoważonego Rozwoju” (Art. 5 Konstytucji)

Gminy często powołują się na rozwój, ale Konstytucja nakazuje, by był on zrównoważony.

- **Argument:** „Zrównoważony rozwój to nie tylko inwestycje, ale także ochrona zasobów kulturowych dla przyszłych pokoleń. Przekształcenie pola bitwy w teren przemysłowy byłoby działaniem nieodwracalnym, niweczącym zasób niematerialny, co jest sprzeczne z zasadą zrównoważonego rozwoju, która nakazuje ważyć potrzeby obecne z prawem przyszłych pokoleń do znajomości własnej historii”.

4. Brak roszczeń odszkodowawczych na etapie wpisu

Właściciele często straszą odszkodowaniami za spadek wartości gruntu.

- **Argument:** „Sam wpis do rejestru zabytków jest czynnością deklaratoryjną (potwierdza stan faktyczny nieruchomości jako zabytku). Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **nie przewiduje odszkodowania za sam fakt wpisu**. Ewentualne roszczenia planistyczne (związane z MPZP) są odrębną procedurą, która nie może wpływać na merytoryczną ocenę wartości historycznej obiektu”.

5. Specyfika „Pola Bitwy” jako dobra rzadkiego

- **Argument:** „Terenów o potencjale przemysłowym w skali gminy czy regionu jest wiele, natomiast **autentyczne pole bitwy z 1920 r. jest tylko jedno**. Unikalność i lokalizacja tego dobra czynią go zasobem nieprzesuwalnym. W procesie ważenia interesów, unikalność zabytku przesądza o jego wyższości nad powszechnie dostępną możliwością lokowania przemysłu na innych, nieobjętych ochroną gruntach”.

Należy uznać, że dążenie właścicieli do maksymalizacji zysku z nieruchomości oraz dążenie Gminy do rozwoju przemysłowego są interesami zasługującymi na uwagę, jednak w świetle zgromadzonego materiału dowodowego (m.in. opinii ekspertów), interesy te są **niskiego rzędu w porównaniu z obowiązkiem ochrony autentycznego miejsca boju o niepodległość Państwa**. Ochrona substancji zabytkowej jako dobra wspólnego stanowi w tej sprawie wartość nadrzędną, legitymizującą ingerencję w prawo własności oraz plany rozwojowe samorządu.

W przypadku farmy wiatrowej argumentacja prawna musi być szczególnie precyzyjna, ponieważ inwestycje w OZE (Odnawialne Źródła Energii) również są uznawane za cel publiczny. Dochodzi tu do tzw. **kolizji dwóch interesów publicznych**: ochrony środowiska/energetyki oraz ochrony dziedzictwa narodowego.

Aby wygrać to starcie w uzasadnieniu decyzji, warto zastosować następujące argumenty prawne:

1. Argument „Nieodwracalności Szkody”

To najsilniejszy argument w sporze z farmami wiatrowymi.

- **Argument:** Budowa turbin wiatrowych wiąże się z głębokimi wykopami pod fundamenty, budową dróg dojazdowych i linii kablowych. W przeciwieństwie do upraw rolnych, taka inwestycja **bezwrotnie niszczy warstwę archeologiczną** (artefakty w ziemi) oraz **topografię pola bitwy**.
- **Podstawa prawna:** Art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków. Ochrona polega na zapobieganiu zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek na wartości zabytku. Inwestycja przemysłowa na polu bitwy to "trwałe zszpecenie i destrukcja substancji historycznej".

2. Naruszenie „Autentyzmu Krajobrazu Historycznego”

Pole bitwy kawaleryjskiej to nie tylko ziemia, to przede wszystkim **widoczność i przestrzeń**.

- **Argument:** Turbiny wiatrowe o wysokości np. 200 metrów stanowią dominantę wysokościową, która całkowicie zmienia percepcję terenu. Uniemożliwia to zrozumienie przebiegu bitwy (np. kierunków szarż, wykorzystania wzniesień).
- **Teza prawna:** Ochronie podlega nie tylko sam grunt, ale „**otoczenie zabytku**” (Art. 3 pkt 15 ustawy). Wprowadzenie nowoczesnych, gigantycznych konstrukcji stalowych w historyczny krajobraz bitwy z 1920 r. stanowi „agresywną dysonansową zabudowę”, która niweczy wartość historyczną obszaru.

3. Hierarchia celów publicznych (Zasada Proporcjonalności)

W materiale dowodowym powinno być wykazane, że zabytek jest „ważniejszy” niż prąd z wiatru w tym konkretnym miejscu.

- **Argument:** Farmy wiatrowe mogą być lokalizowane na wielu innych terenach (zasada substytucyjności). Pole bitwy z 1920 r. jest **nieprzesuwalne**.
- **Uzasadnienie:** „Interes publiczny w postaci transformacji energetycznej może być realizowany na gruntach o mniejszej wartości historycznej. Natomiast interes publiczny w postaci ochrony dziedzictwa narodowego jest ściśle przypisany do tego konkretnego miejsca. Wybór tej lokalizacji pod

farmę wiatrową, przy istnieniu alternatywnych terenów, jest nieproporcjonalnym uderzeniem w dobra kultury”.

4. Wyrok NSA w podobnych sprawach

Warto przywołać linię orzecznictwą (np. wyrok NSA sygn. akt II OSK 1561/15), która mówi, że dążenie do rozwoju energetyki nie zwalnia z obowiązku ochrony zabytków.

- **Argument:** Sąd wskazał, że organ ochrony zabytków nie ma obowiązku ustępowania przed inwestycjami OZE, jeśli te zagrażają integralności zabytku. „Prawo do czystego środowiska i zysku z energii nie stoi ponad obowiązkiem zachowania tożsamości historycznej państwa”.

5. Odpowiedź na interes Gminy i Inwestora (Odszkodowania)

- **Argument:** Podnoszone przez gminę argumenty o utracie wpływów z podatków od wiatraków mają charakter **wyłącznie fiskalny**. W polskim systemie prawnym interesy fiskalne (budżetowe) gminy nie mogą być stawiane wyżej niż ustawowe i konstytucyjne obowiązki ochrony dóbr kultury.

Sytuacja, w której wniosek o wpis do rejestru blokuje uchwalenie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP), jest klasycznym punktem zapalnym między prawem administracyjnym, a samorządowym. W argumentacji prawnej należy podkreślić, że **ochrona zabytków jest przesłanką nadrzędną wobec procedury planistycznej**, a nie jej opcjonalnym elementem.

Oto argumenty prawne uzasadniające, dlaczego ochrona pola bitwy ma pierwszeństwo przed uchwaleniem planu dopuszczającego np. farmę wiatrową:

1. Obowiązek uzgodnienia planu z Konserwatorem (Art. 17 pkt 6 lit. b ustawy o planowaniu)

Projekt MPZP **musi** zostać uzgodniony z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

- **Argument:** Sam fakt prowadzenia postępowania o wpis do rejestru nakłada na gminę obowiązek wstrzymania prac nad planem, który byłby sprzeczny z przyszłym statusem ochronnym terenu. Uchwalenie planu z pominięciem ochrony pola bitwy byłoby wadliwe prawnie i skutkowałoby stwierdzeniem nieważności uchwały.

2. Zasada „Związania” organów (Art. 7 i 77 KPA)

Konserwator ma obowiązek działać w oparciu o stan faktyczny.

- **Argument:** Skoro opinie biegłych potwierdzają wartość historyczną pola bitwy, Konserwator **nie ma swobody uznania** – musi chronić zabytek. Interes gminy polegający na sprawnym uchwaleniu planu pod farmę wiatrową nie może zmuszać organu do poświadczenia nieprawdy (udawania, że zabytku nie ma). To gmina musi dostosować plan do wartości historycznych, a nie na odwrót.

3. Ochrona Tymczasowa (Art. 10a ustawy o ochronie zabytków)

Od dnia wszczęcia postępowania o wpis do rejestru, przy zabytku nieruchomym zabrania się prowadzenia prac, które mogłyby doprowadzić do jego uszkodzenia lub zmiany wyglądu.

- **Argument:** Skoro ustawa zakazuje niszczenia obiektu w trakcie procedury wpisu, to analogicznie gmina nie może uchwalić planu, który takie niszczenie (np. budowę fundamentów pod wiatraki) legalizuje. Wpis do rejestru działa tutaj jako „bezpiecznik” chroniący dobro ogólne przed nieodwracalnymi decyzjami planistycznymi.

4. Hierarchia interesu: Gmina vs. Państwo

Gmina realizuje interes lokalny (podatki, OZE), natomiast Konserwator realizuje interes ogólnopaństwowy.

- **Argument:** W orzecznictwie podkreśla się, że zadania z zakresu ochrony zabytków są zadaniami z zakresu administracji rządowej. W przypadku kolizji, **ochrona dziedzictwa narodowego (interes ogólny)** stoi wyżej niż **władztwo planistyczne gminy (interes lokalny)**. Gmina nie posiada uprawnienia do „wylimitowania” zabytku z mapy tylko dlatego, że utrudnia to realizację jej strategii ekonomicznej.

5. Ryzyko odszkodowań (Art. 36 ustawy o planowaniu)

Gminy często obawiają się, że blokada planu narazi je na roszczenia inwestora farmy wiatrowej.

- **Argument:** Prawidłowe wykonywanie ustawowych obowiązków przez organ ochrony zabytków (wpis do rejestru) nie jest działaniem bezprawnym. Gmina nie może uzasadniać naruszenia substancji zabytkowej strachem przed roszczeniami inwestora, ponieważ to na gminie spoczywa obowiązek takiego planowania, które nie narusza dóbr chronionych ustawowo.

Następujące argumenty pozwalają objąć decyzją „wszelką infrastrukturę przemysłową”:

1. Argument z „Destrukcyjności Topografii i Autentyzmu Miejsca”

Każda inwestycja przemysłowa wymaga niwelacji terenu, utwardzenia podłoża i fundamentowania.

- **Sformułowanie:** „Obszar bitwy z 1920 r. jest zabytkiem o charakterze wieloprzestrzennym, gdzie kluczowym nośnikiem wartości jest **nienaruszona rzeźba terenu**. Jakakolwiek zabudowa przemysłowa, wymagająca palowania, głębokiego fundamentowania czy tworzenia sieci dróg technicznych, prowadzi do fizycznej anihilacji zabytku. Zmiana geometrii terenu uniemożliwia odczytanie przebiegu starcia, co czyni taką zabudowę niedopuszczalną bez względu na jej funkcję (energetyczną, produkcyjną czy magazynową)”.

2. Argument z „Obcości Formy i Technicyzacji Krajobrazu”

Wprowadzenie elementów przemysłowych niszczy „krajobraz pamięci”.

- **Sformułowanie:** „Pole bitwy jest krajobrazem kulturowym o wysokim stopniu autentyczności. Wprowadzenie w tę przestrzeń wielkogabarytowej infrastruktury przemysłowej (dominant wysokościowych, hal o dużej powierzchni dachu, ogrodzeń systemowych) stanowi **agresywną dysonansową ingerencję**. Taka technicyzacja przestrzeni niweczy powagę miejsca pamięci narodowej i uniemożliwia realizację funkcji edukacyjnej oraz martyrologicznej, przekreślając sens ochrony konserwatorskiej”.

3. Argument z „Nieodwracalności Zmian”

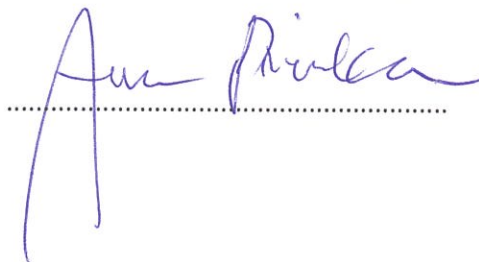
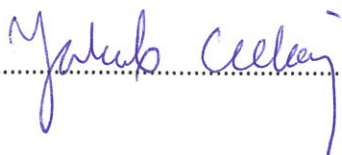
Przemysł trwale wyłącza teren z zasobu dziedzictwa.

- **Sformułowanie:** „W przeciwieństwie do tradycyjnej gospodarki rolnej, która od 1920 r. konserwuje pole bitwy w stanie zbliżonym do pierwotnego, każda forma zabudowy przemysłowej ma charakter **destrukcyjny i nieodwracalny**. Budowa infrastruktury przerywa ciągłość historyczną trwania obiektu, co w świetle strategii ochrony dziedzictwa narodowego musi być uznane za działanie na szkodę interesu publicznego wyższego rzędu”.

Podsumowanie do uzasadnienia oświadczenia:

„Wstrzymanie procedury uchwalenia MPZP w wyniku wszczęcia postępowania o wpis do rejestru jest naturalną konsekwencją ochrony dobra wspólnego. Prymat ochrony autentycznego pola bitwy nad sprawnością procedury planistycznej gminy wynika z konstytucyjnej rangi dziedzictwa narodowego. Interes gminy i inwestora, choć istotny gospodarczo, ma charakter wtórny wobec konieczności zabezpieczenia nieodnawialnego zasobu historycznego przed bezpowrotnym zniszczeniem przez infrastrukturę przemysłową.”

Podpisano:

Kraków, 20 kwietnia 2026 r.

Pan Krzysztof Komorski
Wojewoda Lubelski
Lubelski Urząd Wojewódzki
ul. Spokojna 4, 20-914 Lublin

Szanowny Panie Wojewodo,

Działając na prawach strony w postępowaniu administracyjnym, prowadzonym w sprawie wpisu do rejestru zabytków województwa lubelskiego - krajobrazu kulturowego pola bitwy pod Komarowem z 31 sierpnia 1920r., zwracam się z zawiadomieniem do **tut. Urzędu o prymacie interesu publicznego nad partykularnym interesem planistycznym gminy Komarów-Osada** w przedmiotowej sprawie.

Zwracam się także z prośbą o wyznaczenie spotkania w celu przedstawienia procesu, jaki prowadzony jest od wielu lat w związku wychowaniem młodzieży i oddziaływaniem społecznym opartym o tradycje i dziedzictwo oręża polskiego, a także rozwojem regionalnym oraz turystycznym. Równocześnie wystąpiliśmy do Ministra Kultury i Dziedzictwa oraz Ministra Obrony Narodowej o wytyczne pozwalające najlepiej wykorzystać ich autorytet.

Obecnie nasze wysiłki koncentrują się nad ochroną dobra narodowego, jakim jest teren pola bitwy pod Komarowem 1920r. Jest to symbol zwycięskiej postawy społeczeństwa w obronie Polski, wysiłku w utrzymaniu granic i pokonania wroga, jakim była wtedy sowiecka Rosja. Zachęcam do umiejętnego wykorzystania tej retoryki w polityce, jako dowód odpowiedzialności wspólnotowej, partnerstwa i wartości demokratycznego Państwa.

Z udziałem budżetu Państwa prowadzone są od lat działania edukacyjne wśród społeczeństwa w kraju i za granicą. Od 2008 roku rocznica bitwy ustanowiona została, przez ówczesnego Ministra Obrony Narodowej Pana Bogdana Klicha, jako Święto Kawalerii Polskiej, obchodzone od wielu lat właśnie na polach tej bitwy przez Wojsko Polskie oraz Kawalerię Ochotniczą. Fundacja Dialog jest inicjatorem procesu, jaki prowadzony jest od wielu lat w związku wychowaniem młodzieży i oddziaływaniem społecznym opartym o tradycje i dziedzictwo oręża polskiego, ze szczególnym uwzględnieniem kawalerii. Dlatego uzasadnionym jest jej wkład w ochronę krajobrazu i wyjątkowego miejsca, jakim jest pole bitwy pod Komarowem 1920r. W latach 2017-2023 corocznie byliśmy beneficjentami projektów edukacyjnych w ramach programu Niepodległa, same obchody rocznicowe wspierane były także wielokrotnie przez uzyskiwane przez nas dotacje Ministerstwa Kultury, tak jak budowa i odsłonięcie Pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej w 2023r. Główne wysiłki to jednak angażowanie partnerów społecznych i całego społeczeństwa we wsparcie rozwoju regionu i edukacja historyczna na podstawie ethosu bitwy oraz niewzruszonego od ponad 100 lat krajobrazu.

Wykorzystajmy wspólnie możliwości jakie daje rozwój regionu poprzez tak znamienite miejsce, wykażmy, że dbamy o interes i dobro społeczne szeroko rozumiane, nie poddając się partykularnym korzyściom.

Fundacja Dialog, ul. Pijarska 5/2, 31-015 Kraków, NIP: 6762486694
mail: DomSapiehy@op.pl, tel. +48 501020228

Nie warto także ograniczać ochrony terenu pola bitwy do części obszaru, o które toczyły się walki, gdyż uniemożliwi to rozwój tras edukacyjnych, turystyki oraz rozwoju regionu czy promocję poprzez niewzruszony plan filmowy (np. Bitwa Warszawska - J. Hoffmana, Szabla Polska - B. Wołoszańskiego).

Chętnie pomożemy w budowaniu narracji społecznej poprzez dalsze działania medialne, także w oparciu o dziedzictwo mojej rodziny: Sapiehów i Sanguszków, które utraciły wiele dóbr materialnych, nie tracąc jednak poczucia godności i dobrze spełnionego obowiązku patriotycznego.

Co więcej, brat mojej babki, Książę Paweł Sapieha, był ranny w bitwie pod Komarowem jako oficer 8 Pułku Ułanów, a także posiadał majątek ziemski na terenie obecnego Województwa Lubelskiego (Hrebennie-Siedliska), dlatego starania naszej rodzinnej fundacji nie ustają. Daliśmy już wyraz wsparcia dla procesu ustanowienia terenu bitwy zabytkiem krajobrazowym poprzez dostępne działania prawne w formie petycji przyjętej przez WKZ w 2024r. oraz występując skutecznie w 2026r. o przyjęcie na prawach strony w postępowaniu.

W związku z trwającym postępowaniem o wpis do rejestru pola bitwy z 1920 r., informujemy o wystąpieniu kolizji z planowanymi inwestycjami na tym terenie. Przypominamy, że ochrona zabytków to zadanie administracji rządowej o znaczeniu ogólnopaństwowym (Art. 5 Konstytucji). Wnioskujemy, aby w ramach nadzoru nad samorządem, Wojewoda wskazał gminie, że jej władztwo planistyczne kończy się tam, gdzie zaczyna się ustawowy obowiązek ochrony dziedzictwa narodowego. Interes fiskalny gminy nie może być podstawą do decyzji WKZ o odstąpieniu od ochrony dobra rzadkiego i nieodnawialnego.

Mamy nadzieję, że załączony materiał pomoże w realizacji tak ważnego interesu Państwa, jak ochrona dziedzictwa narodowego, interesu społecznego wyższego rzędu, prymatu wartości kulturowych, zrównoważonego rozwoju regionalnego, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności, zasady związania organów oraz zasady legalizmu, przy równoczesnym uniknięciu „paraliżu inwestycyjnego” - na podstawie następujących argumentów:

1. Argument „Unikalności i Braku Alternatywy” - w przeciwieństwie do infrastruktury technicznej, np. farmy wiatrowej, zabytek jest nieprzesuwalny.

- **Argument:** „Farma wiatrowa to instalacja techniczna, która może powstać na tysiącach innych hektarów w województwie. Pole bitwy z 1920 r. jest ściśle powiązane z tą konkretną topografią. Zniszczenie tego terenu jest równoznaczne z bezpowrotnym usunięciem dokumentu historycznego, którego nie da się zrelokować”.

2. Argument z „Interesu Społecznego Wyższego Rzędu” - odwołanie do tożsamości narodowej, która jest silniejszym argumentem prawnym niż zysk gminy.

- **Argument:** „Ochrona pola bitwy kawalerskiej z 1920 r. realizuje konstytucyjny obowiązek strzeżenia dziedzictwa narodowego (Art. 5 Konstytucji). Interes społeczny polegający na zachowaniu pamięci o zwycięstwie nad bolszewikami ma charakter ogólnopaństwowy, podczas gdy interes gminy (podatki) i inwestora (zysk) ma charakter wyłącznie lokalny i partykularny”.

3. Argument Archeologiczny (Nienaruszalność Depozytu) - to, co znajduje się pod ziemią, a czego wiatraki nie oszczędzą.

- **Argument:** „Opinie biegłych potwierdzają obecność licznych militariów i potencjalnych mogił w warstwie podpowierzchniowej. Budowa obiektów, dróg dojazdowych i ciężki transport fizycznie zniszczą te dowody historyczne. Wpis do rejestru jest jedynym sposobem na zabezpieczenie tego 'archiwum pod gołym niebem' przed mechaniczną destrukcją”.

4. Argument o „Wartości Krajobrazowej” (Osie Widokowe) - obiekty techniczne, np. wiatraki - drastycznie zmieniają przestrzeń.

- **Argument:** „Wartość pola bitwy to nie tylko ziemia, ale **czytelność pola walki**. Wzniesienie np. turbin drastycznie zakłóci historyczny krajobraz, uniemożliwiając zrozumienie manewrów kawalerii i niszcząc powagę miejsca pamięci. Ochrona krajobrazu kulturowego jest ustawowym celem ochrony zabytków (Art. 3 pkt 1 ustawy)”.

Proszę o potraktowanie sprawy jako niecierpiącej zwłoki ze względu na ryzyko nieodwracalnej utraty substancji zabytkowej.

Z wyrazami szacunku,

*Jakub Krzysztof Czekaj
Prezes Fundacji Dialog
Anna Piasecka
Członek Zarządu*

Załączniki do wniosku:

1. Oświadczenie strony oraz protokół uwzględniający opracowania specjalistyczne i ekspertyzy (organów kultury, wojska, biegłych) znajdujące się już w aktach sprawy.

POTWIERDZENIE NADANIA

20 Poczta Polska

przesyłki polecanej | (00)759007734308264702

NADAWCA: Fundacja Dialog

31-015 Kraków ul. Piarska 5 m.2

NP: 6762466694 REGON: 361128482

kod pocztowy

miejsowość

Potwierdzenie doręczenia albo zwrotu dla nadawcy

SMS/E-MAIL

501020228

ADRESAT: WOTKOJA UBERSKI

UBERSKI UL. WOTKOJEK

U. SPOKOJNA 4

20-914 LUBLIN

kod pocztowy

miejsowość

Awizo dla adresata

SMS/E-MAIL

Potwierdzenie odbioru

Priorytetowa

S

M

L

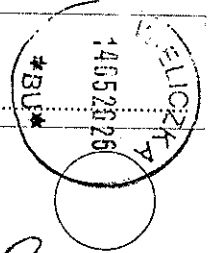
Format

Masa kg g

Opłata 9 zł gr

PP S.A. nr 11

Wrocław 2025

Kraków, 20 kwietnia 2026 r.

Pan Władysław Kosiniak-Kamysz
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Obrony Narodowej
Al. Niepodległości 218, 00-911 Warszawa

Szanowny Panie Premierze,

Działając na prawach strony w postępowaniu administracyjnym, prowadzonym w sprawie wpisu do rejestru zabytków województwa lubelskiego - krajobrazu kulturowego pola bitwy pod Komarowem z 31 sierpnia 1920 r., na podstawie oświadczenia strony, **zwracam się z wnioskiem o zajęcie stanowiska w sprawie ochrony miejsca pamięci o kluczowym czynie zbrojnym kawalerii polskiej z 1920 r.**

Ochrona przedmiotowego obszaru wymaga zachowania jego **otwartego charakteru**. Jakakolwiek kubaturowa zabudowa przemysłowa lub infrastruktura techniczna zmieniająca ukształtowanie i percepcję terenu jest nie do pogodzenia z misją ochrony tego unikalnego pola bitwy. Interes społeczny polegający na zachowaniu świadectwa historii musi skutkować całkowitym wyłączeniem tego obszaru z procesów industrializacji.

Zwracam się także z prośbą o wyznaczenie spotkania w celu przedstawienia procesu, jaki prowadzony jest od wielu lat w związku wychowaniem młodzieży i oddziaływaniem społecznym oraz współpracą z Wojskiem Polskim, opartym o tradycje i dziedzictwo oręża polskiego, a także rozwojem regionalnym oraz turystycznym. Równocześnie wystąpiliśmy do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Wojewody Lubelskiego o wytyczne pozwalające najlepiej wykorzystać ich autorytet.

Mając tak silny materiał dowodowy (opracowania wojskowe, ekspertów i organów kultury) oraz **poparcie interesu społecznego**, strona użyła następujących argumentów prawnych:

1. Argument z "Kompletności i Wiarygodności Materiału Dowodowego" (Art. 75 KPA) - zgromadzone dowody mają charakter obiektywny i urzędowy. Skoro instytucje państwowe (Wojsko Polskie, organy kultury) oraz niezależni eksperci zgodnie potwierdzają lokalizację i rangę pola bitwy, Konserwator nie porusza się w sferze uznania, lecz **ustawowego obowiązku**.

- "Dowody z opracowań specjalistycznych są jednoznaczne i niepodważalne. Zignorowanie opinii instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i kulturę państwa na rzecz interesu ekonomicznego inwestora byłoby rażącym naruszeniem zasady prawdy obiektywnej".

2. Argument z "Wartości Wojskowo-Historycznej" (Unikalność operacyjna) - to zabytek o charakterze strategicznym. Pole bitwy to "dokument operacyjny" w terenie.

- "Ekspertyzy wojskowe dowodzą, że teren ten jest unikalnym w skali Europy przykładem pola bitwy kawaleryjskiej. Każda turbina wiatrowa postawiona w miejscu kluczowych szarż lub punktów dowodzenia niszczy czytelność manewrów wojskowych, co jest tożsame z fizycznym zniszczeniem fragmentu kroniki narodowej".

Fundacja Dialog, ul. Pijarska 5/2, 31-015 Kraków, NIP: 6762486694
mail: DomSapiehy@op.pl, tel. +48 501020228

3. Argument "Prym i nadrzędność ochrony nad planowaniem" - zabytek "odkryty" i potwierdzony naukowo ma pierwszeństwo przed planem gminy. To nie wpis blokuje plan, lecz istnienie zabytku ogranicza swobodę gminy.

- "Wpis do rejestru jest jedynie formalnym potwierdzeniem wartości, która już w terenie istnieje (co potwierdzają biegli). Gmina nie może uchwalić planu udając, że zabytek nie istnieje, a roszczenia inwestora farmy wiatrowej są bezzasadne wobec ujawnienia tak istotnych walorów narodowych".

4. Argument z "Ważnego Interesu Państwa" (Art. 5 i 6 Konstytucji) - bitwa z 1920 r. jest fundamentem niepodległości.

- Bitwa z 1920 r. legła u podstaw bytu II i III RP. Ochrona miejsca tego czynu zbrojnego jest realizacją konstytucyjnej zasady strzeżenia dziedzictwa narodowego. Interes gospodarczy gminy (podatki) oraz inwestora (zysk z OZE) jest wartością niższego rzędu w hierarchii dóbr chronionych Konstytucją".

5. Wniosek o Rygor Natychmiastowej Wykonalności (Art. 108 KPA) - to kluczowe, by inwestor nie "wyprzedził" decyzji.

- "Z uwagi na zaawansowane prace planistyczne gminy oraz presję inwestora, wnoszę o nadanie decyzji o wpisie- rygoru natychmiastowej wykonalności. Istnieje realne zagrożenie, że przed uprawomocnieniem się decyzji dojdzie do nieodwracalnych zmian w terenie, co narazi interes społeczny na niepowetowaną szkodę".

Jako strona społeczna wnioskujemy o poparcie wpisu do rejestru zabytków pola bitwy pod Komarowem 1920r. Opracowania wojskowe potwierdzają unikalność tego terenu. Zwracamy się o potwierdzenie, że zachowanie tego obszaru w stanie niezmienionym jest niezbędne dla podtrzymania tradycji oręża polskiego oraz realizacji zadań Państwa w zakresie edukacji obronnej i patriotycznej. Inwestycja w infrastrukturę przemysłową na tym terenie stanowiłaby akt profanacji miejsca uświęconego krwią żołnierza polskiego i naruszyłaby interes obronny w wymiarze niematerialnym. Jest to symbol zwycięskiej postawy społeczeństwa w obronie Polski, wysiłku w utrzymaniu granic i pokonania wroga, jakim była wtedy sowiecka Rosja. Zachęcam do umiejętnego wykorzystania tej retoryki, jako dowód odpowiedzialności wspólnotowej, partnerstwa i wartości demokratycznego Państwa.

Z udziałem budżetu Państwa prowadzone są od lat działania edukacyjne wśród społeczeństwa w kraju i za granicą. Od 2008 roku rocznica bitwy ustanowiona została, przez ówczesnego Ministra Obrony Narodowej Pana Bogdana Klichy, jako Święto Kawalerii Polskiej, obchodzone od wielu lat właśnie na polach tej bitwy przez Wojsko Polskie oraz Kawalerię Ochotniczą. Fundacja Dialog jest inicjatorem procesu, jaki prowadzony jest od wielu lat w związku wychowaniem młodzieży i oddziaływaniem społecznym opartym o tradycje i dziedzictwo oręża polskiego, ze szczególnym uwzględnieniem kawalerii. Dlatego uzasadnionym jest jej wkład w ochronę krajobrazu i wyjątkowego miejsca, jakim jest pole bitwy pod Komarowem 1920r. W latach 2017-2023 corocznie byliśmy beneficjentami projektów edukacyjnych w ramach programu Niepodległa, same obchody rocznicowe wspierane były także wielokrotnie przez uzyskiwane przez nas dotacje Ministerstwa Kultury oraz MON, tak jak budowa i odsłonięcie Pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej w 2023r.

Główne wysiłki to jednak angażowanie partnerów społecznych i całego społeczeństwa we wsparcie rozwoju regionu i edukacja historyczna na podstawie ethosu bitwy oraz niewzruszonego od ponad 100 lat krajobrazu. Fundacja Dialog wypełnia statutową misję i cele społeczne poprzez dialog międzypokoleniowy oraz ochronę dziedzictwa, jakie były podstawą postanowienia Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 8 kwietnia 2024 r., znak: KD.5140.6.6.2024 o wszczęciu postępowania w przedmiotowej sprawie.

Wykorzystajmy wspólnie możliwości jakie daje rozwój regionu poprzez tak znamienite miejsce, wykażmy, że dbamy o interes i dobro społeczne szeroko rozumiane, nie poddając się partykularnym korzyściom. Nie warto także ograniczać ochrony terenu pola bitwy do części obszaru, o które toczyły się walki, gdyż uniemożliwi to rozwój tras edukacyjnych, turystyki oraz rozwoju regionu, promocję poprzez niewzruszony plan filmowy (np. Bitwa Warszawska - J. Hoffmana, Szabla Polska - B. Wołoszańskiego).

Chętnie pomożemy w budowaniu narracji społecznej poprzez dalsze działania medialne, także w oparciu o dziedzictwo mojej rodziny: Sapiehów i Sanguszków, które utraciły wiele dóbr materialnych, nie tracąc jednak poczucia godności i dobrze spełnionego obowiązku patriotycznego.

Co więcej, brat mojej babki, Książę Paweł Sapieha, był ranny w bitwie pod Komarowem jako oficer 8 Pułku Ułanów, a także posiadał majątek ziemski na terenie obecnego Województwa Lubelskiego (Hrebennie-Siedliska), dlatego starania naszej rodzinnej fundacji nie ustają. Daliśmy już wyraz wsparcia dla procesu ustanowienia terenu bitwy zabytkiem krajobrazowym poprzez dostępne działania prawne w formie petycji przyjętej przez Lubelski Wojewódzki Urząd Konserwatora Zabytków oraz występując skutecznie o przyjęcie na prawach strony w postępowaniu, które na nasz wniosek przedłużono do końca czerwca br.

Proszę o potraktowanie sprawy jako niecierpiącej zwłoki ze względu na ryzyko nieodwracalnej utraty substancji zabytkowej.

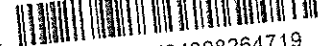
Z wyrazami szacunku,

*Jakub Krzysztof Czekaj
Prezes Fundacji Dialog
Anna Piasecka
Członek Zarządu*

Cc. Wiceminister Obrony Narodowej - Paweł Zalewski

Załączniki do wniosku:

1. Oświadczenie strony oraz protokół uwzględniający opracowania specjalistyczne i ekspertyzy (organów kultury, wojska, biegłych) znajdujące się już w aktach sprawy.

przesyłki poleconej nr (00)759007734308264719

NADAWCA:
Fundacja Dialog
31-015 Kraków ul. Pijarska 5 m.2
NP: 6762486694 REGON: 361128482
.....
kod pocztowy miejscowość

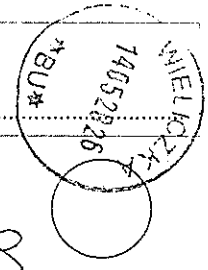
Potwierdzenie doręczenia albo zwrotu dla nadawcy
SMS/E-MAIL 501020228

ADRESAT: MIMIR OBLON MARCJAN
Al. M. Skłodowska 21B
00-941 WARSZAWA
kod pocztowy miejscowość

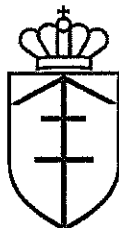
Awizo dla adresata
SMS/E-MAIL

Potwierdzenie odbioru Priorytetowa
 S M L Format

Masa kg g Opłata zł gr
PP S.A. nr 11 Wrocław 2025

8

Kraków, 20 kwietnia 2026r.

Pani Marta Cienkowska
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15, 00-071 Warszawa

Wniosek o wydanie wiążących wytycznych merytorycznych w sprawie ochrony pola bitwy pod Komarowem 1920r. w kontekście nowej Strategii Dziedzictwa.

Szanowna Pani,

Dziękując z merytoryczne spotkanie w dniu 2 kwietnia br., zwracamy się z prośbą o potwierdzenie, że ochrona obszaru bitwy z 1920 r. w Komarowie wpisuje się w priorytety nowej *Strategii budowania polityki kultury i dziedzictwa*. W obliczu kolejnej presji inwestycyjnej (farma wiatrowa), konieczne jest jednoznaczne stanowisko Resortu, że wytyczne kierunkowe Strategii nakazują prymat ochrony integralności krajobrazu historycznego nad celami gospodarczymi. Brak wsparcia merytorycznego dla WKZ grozi nieodwracalnym zniszczeniem dobra o znaczeniu narodowym, co stoi w sprzeczności z aktualnymi pracami programowymi Resortu.

Uważamy, że wspólny głos Ministra nadzorującego oraz strony społecznej pomoże w bezkompromisowym zakończeniu w/w postępowania, dlatego pozwalam sobie na przekazanie oświadczenia, które pomoże w ustaleniu wzajemnego wsparcia. W ochronie obszarów zabytkowych „wykluczenie” lub ograniczenie praw jednostki (szczególnie prawa własności) odbywa się poprzez nałożenie ustawowych obowiązków i zakazów, które mają pierwszeństwo przed wolą właściciela. Choć prawo własności jest chronione konstytucyjnie, ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pozwala na jego istotną redukcję w imię dobra wspólnego, w oparciu o następujące argumenty programowe:

1. Argument z „Promesy Kierunków Polityki Państwa”

Nawet nieopublikowany program stanowi wyraz **aktualnej woli politycznej i merytorycznej resortu**, który sprawuje nadzór nad Konserwatorem.

- **Uzasadnienie:** „Choć program jest na etapie wewnętrznym, zawarte w nim wytyczne stanowią aktualną wiedzę specjalistyczną i kierunek interpretacyjny, który Konserwator – jako organ podległy merytorycznie Ministrowi – ma obowiązek uwzględnić w ramach **zasady lojalności organów państwa**. Działanie wbrew znanym organowi, a przygotowywanym przez resort standardom ochrony, narażałoby decyzję na zarzut niespójności z polityką państwa”.

2. Argument z „Doktryny Konserwatorskiej”

Programy ministra często kodyfikują to, co w nauce i konserwatorstwie nazywa się „współczesną doktryną”.

- **Uzasadnienie:** „Nowy program resortu opiera się na najnowszych badaniach m.in. nad zabytkami krajobrazowymi. Nawet przed publikacją, zawarte w nim tezy stanowią element **współczesnej doktryny konserwatorskiej**, do której Konserwator musi się odwoływać, dokonując swobodnej oceny dowodów (Art. 80 KPA). Ignorowanie tych założeń byłoby działaniem w oparciu o nieaktualną wiedzę merytoryczną”.

3. Argument z „Art. 91 Ustawy” (Wytyczne Generalnego Konserwatora)

Generalny Konserwator Zabytków (GKZ) często wydaje wytyczne przed publikacją pełnych programów.

- **Uzasadnienie:** „Zgodnie z ustawą, GKZ koordynuje działalność organów ochrony zabytków. Skoro resort przygotował nową strategię, Konserwator Wojewódzki jest zobowiązany do dbania o to, by jego decyzja była **przyszłościowa i zgodna z przygotowanymi standardami**, aby uniknąć konieczności jej uchylecia w trybie nadzoru przez Ministra, gdy program zostanie już oficjalnie ogłoszony”.

4. Argument z „Ostrożności Procesowej” (Nieodwracalność skutków)

- **Uzasadnienie:** „W obliczu przygotowywanego przez Resort Kultury nowego standardu ochrony pól bitewnych, wydanie decyzji dopuszczającej inwestycję (farmę wiatrową) byłoby działaniem przedwczesnym i ryzykownym. Prowadziłoby do **nieodwracalnej utraty wartości**, które państwo właśnie decyduje się chronić w sposób szczególny. W interesie społecznym leży zatem wstrzymanie się od zgody na zabudowę do czasu pełnego wdrożenia nowych wytycznych strategicznych”.

Oto kluczowe argumenty prawne do wykorzystania w uzasadnieniu:

1. Zdefiniowanie „Interesu Społecznego” (Art. 7 KPA w zw. z Art. 3 pkt 1 Ustawy o ochronie zabytków)

W prawie administracyjnym interes społeczny nie jest pojęciem abstrakcyjnym.

- **Argument:** Zgodnie z definicją ustawową, zabytkiem jest nieruchomość, której zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na wartość historyczną. Skoro bitwa z 1920 r. była zdarzeniem o znaczeniu fundamentalnym dla bytu Państwa Polskiego, to ochrona miejsca, w którym się rozegrała, jest **bezpośrednią realizacją interesu narodowego**, a nie tylko lokalnego.

2. Służebna rola własności (Art. 64 ust. 3 Konstytucji RP)

Własność może być ograniczona w drodze ustawy, o ile nie narusza to jej istoty.

- **Argument:** Wpis do rejestru nie odbiera własności, a jedynie nakłada rygory konserwatorskie. W orzecznictwie (np. wyroki NSA) wskazuje się, że „właściciel nieruchomości zabytkowej musi liczyć się z ograniczeniami, gdyż zabytek stanowi **dobro kultury narodowej**, które wykracza poza sferę czysto prywatną”.

3. Zasada Proporcjonalności (Art. 31 ust. 3 Konstytucji RP)

To najważniejsze narzędzie przy „ważeniu” dóbr (dobro wspólne vs. interes jednostki).

- **Argument:** Ograniczenie prawa do zabudowy pola bitwy jest **konieczne i celowe**. Nie istnieje inny środek prawny (poza wpisem do rejestru), który pozwoliłby trwale zabezpieczyć historyczne ukształtowanie terenu i warstwę archeologiczną. Zatem interes publiczny (zachowanie dziedzictwa) ma pierwszeństwo przed interesem ekonomicznym właściciela, gdyż strata dla kultury narodowej w razie zniszczenia terenu byłaby niepowetowana i niewspółmiernie większa niż korzyść jednostki.

4. Art. 5 Konstytucji RP – Zadania Państwa

Ochrona dziedzictwa narodowego jest wymieniona obok niepodległości i bezpieczeństwa państwa.

- **Argument:** Ponieważ Art. 5 Konstytucji nakłada na Rzeczpospolitą obowiązek strzeżenia dziedzictwa narodowego, Konserwator – jako organ administracji państwowej – ma **ustawowy obowiązek wydania decyzji o wpisie**, jeśli dowody (opinie biegłych) potwierdzają wartość historyczną terenu.

Działanie organu jest więc realizacją nakazu konstytucyjnego, któremu jednostka musi się podporządkować.

5. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego (Sygn. akt K 38/03)

Trybunał wielokrotnie podkreślał szczególny status zabytków.

- **Argument:** „Ochrona zabytków stanowi cel publiczny uzasadniający ograniczenia prawa własności”. Należy podnieść, że pole bitwy jest „dokumentem historycznym” zapisanym w terenie. Zniszczenie tego zapisu (poprzez np. budowę osiedla czy farmy fotowoltaicznej) jest tożsame ze zniszczeniem archiwaliów, co w demokratycznym państwie prawa jest niedopuszczalne w imię zysku partykularnego.

6. Ciężar dowodu i zasada swobodnej oceny (Art. 80 KPA)

- **Argument:** Skoro zgromadzono „wiele opinii biegłych i dowodów”, organ jest nimi związany w zakresie oceny wartości merytorycznej. Przy tak silnym materiale dowodowym, odmowa wpisu byłaby działaniem na szkodę interesu publicznego i mogłaby zostać uznana za **nadużycie uprawnień** przez organ (zaniechanie ochrony dobra o wykazanej wartości).

Proszę o potraktowanie sprawy jako niecierpiącej zwłoki ze względu na ryzyko nieodwracalnej utraty substancji zabytkowej.

Z wyrazami szacunku,

Jakub Krzysztof Czekaj

Prezes Fundacji Dialog

Anna Piasecka

Członek Zarządu

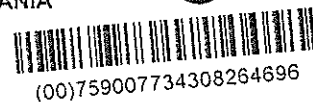
Załączniki do wniosku:

1. Oświadczenie strony oraz protokół uwzględniający opracowania specjalistyczne i ekspertyzy (organów kultury, wojska, biegłych) znajdujące się już w aktach sprawy.

POTWIERDZENIE NADANIA

 Poczta Polska

przesyłki polecanej nr

(00)759007734308264696

NADAWCA:

Fundacja Dialog

31-015 Kraków ul. Piłarska 5 m.2

NP: 6762486694 REGON: 361128482

kod pocztowy

mięscowość

Potwierdzenie doręczenia albo zwrotu dla nadawcy

SMS/E-MAIL

501 020228

ADRESAT:

MINIAR KULTURY i DZ. NAR.

U. KARKOWSKIE PRZEMISŁE

15

00-577 WARSZAWA

kod pocztowy

mięscowość

Awizo dla adresata

SMS/E-MAIL

Potwierdzenie odbioru

Priorytetowa

S

M

L

Format

Masa kg g

Oplata zł gr

PP S.A. nr 11

Wrocław 2025

